

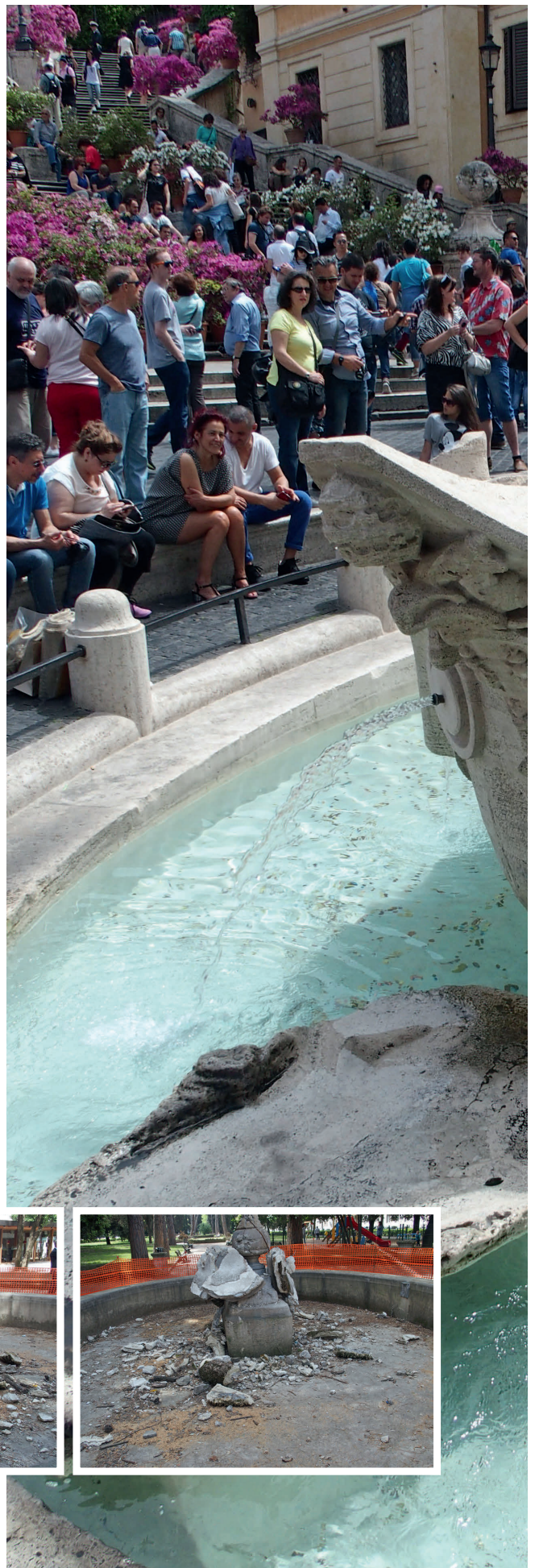
De loop der dingen

Op 19 februari 2015 wordt de Barcacciafontein in Rome beschadigd door hooligans. Het aanbod van een Nederlands restauratiebouwbedrijf om de schade te komen herstellen, maakt veel los.

Ingeving Enkele dagen later zit Louis Camps, directeur van Koninklijke Woudenberg, aan de lunchtafel met wat collega's van moederbedrijf Janssen de Jong te praten over de beschadigde fontein. "Triest wat daar gebeurd is, we moeten ons als Nederlanders diep schamen", is de algehele mening. CFO Pieter van Gulik krijgt een ingeving. "Laten we aanbieden om de schade te herstellen, we hebben niet voor niets een restauratiebouwbedrijf en een restauratiesteenhouwerij in onze groep!". Daarna gaat het snel. Een brief met het aanbod aan de Nederlandse ambassade in Rome wordt, onbedoeld, opgepakt door het ANP en de telefoon van Camps slaat op tilt.

Gezamenlijke aanpak Louis Camps kijkt, samen met Ron Waroux, bedrijfsleider van Steenhouwerij Zederik, terug op een avontuurlijk jaar. "We wilden in de luwte een gebaar maken, maar dat lukte niet helemaal", vertellen Camps en Waroux." In dezelfde periode werd spontaan de vereniging 'Salviamo la Barcaccia' opgericht door een aantal in Rome gevestigde Nederlandse verenigingen. Deze groep startte na het supportersgeweld een inzamelingsactie voor het herstel van de beschadigde fontein. Toen bleek dat de schade aan de Barcaccia, voor zover

De Fontana dei Giardini is beschadigd door een vallende boom.

Tekst Agnes van Alphen | beeld Ron Waroux

mogelijk, al was gerestaureerd, is samen met deze vereniging aangeboden om een andere fontein te herstellen, om toch de goede wil van Nederland te tonen.

Bierflessen Bij een bezoek aan Rome in mei 2015 blijkt wat de impact van alle gebeurtenissen nu echt is geweest. “Voor Italianen is het cultureel erfgoed ongelofelijk belangrijk. Het respect voor monumenten leeft daar enorm. Het was voor hen onbegrijpelijk dat Nederland zo zakelijk reageerde op de vernielingen. Zij misten het gevoel, het medeleven. Wij vinden het in Nederland natuurlijk ook erg als er een monument wordt beschadigd, maar organiseren al snel het herstel en gaan dan weer over tot de orde van de dag. Voor een Italiaan is herstel van een eeuwenoude fontein niet aan de orde. Een monument raak je zo min mogelijk aan. De krassen van de bierflessen op de Barcaccia-fontein maken nu deel uit van de geschiedenis van deze fontein. Een heel naar stukje geschiedenis. Maar het is de loop der dingen, die kan en mag je niet veranderen”, zo leerden Camps en Waroux in Rome.

Twee kapotte fonteinen Tijdens het bezoek in mei 2015 bekijkt de Nederlandse delegatie tien fonteinen, die gerestaureerd zouden kunnen worden. De keuze valt op de Fontana delle Api (de bijfontein), gelegen op de drukke Piazza Barberine en de Fontana dei Giardini, gelegen in een park langs de Viale Tiziano.

Binnen de geschetste Italiaanse restauratie-filosofie bestaat toch wel enige ruimte om in te grijpen bij deze twee fonteinen. De kosten van herstel worden geschat op € 100.000. Vanuit de Janssen de Jong Groep wordt € 50.000 geschonken en de vereniging Salviamo la Barcaccia vult dit aan met eveneens € 50.000. In december 2015 reist Camps opnieuw naar Rome om, wederom met veel persaandacht, de afspraken rondom de restauratie van de twee fonteinen officieel te ondertekenen.

Herstelwerk De uit 1644 daterende Fontana delle Api is ontworpen door Gian Lorenzo Bernini als openbare fontein in de ongewone vorm van een tweekleppige geopende schelp. De onderste klep fungeert als bassin, de geopende klep is gedecoreerd met drie bijen, het wapen van de familie van de Paus. De fontein verkeert in slechte staat van onderhoud als gevolg van vervuiling, slijtage en kalkaanslag. De kalkafzetting op de Fontana delle Api, die is ontstaan door het harde water uit de originele aquaducten en bronnen, zal zorgvuldig worden verwij-

De Fontana delle Api (bijfontein) verkeert in slechte staat van onderhoud.

*Bijlschrift groepsfoto:
v.l.n.r. Louis Camps (Koninklijke Woudenberg), Ron Waroux (Steenhouwerij Zederik),
Maria Grazia Chilosi (CBC), Federica Giacomini (Monumentenzorg (Sovraintendenza)
Rome) en Angela Mannaerts (Salviamo La Barcaccia) bij de Fontana delle Api*

derd. Tijdens de restauratiewerkzaamheden zal Steenhouwerij Zederik lokaal worden ondersteund door Conservazione Beni Culturali (CBC). Dit bedrijf heeft onlangs Fontana di Trevi gerepareerd. Met een speciale techniek zal de kalkhuid verwijderd worden, zonder het originele materiaal te beschadigen. De Fontana dei Giardini ligt grotendeels aan gruzelementen, omdat er een boom op is gevallen. Deze fontein dateert uit ca. 1930 en is uitgevoerd in sierbeton. Het ontwerp is gebaseerd op twee vroeg 17e eeuwse fonteinen in het park van Villa Borghese. Door medewerkers van Koninklijke Woudenberg worden de resten van de fonteinschalen van deze fontein gedemonteerd en met een kraanwagen naar Ameide getransporteerd. De kennis van mortelrestauratie en kopieerexpertise van de Nederlandse restauratiebedrijven komt goed van pas om deze ranke fontein, aardbevingsbestendig te reconstrueren. De rand van de fontein en de omliggende bankjes zullen ter plekke hersteld worden. Ron Waroux en Aafke van der Werf van Koninklijke Woudenberg uit Ameide vertellen op 18 maart 2016, tijdens het 7e natuursteenplatform van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort, meer over de restauratie van de twee Romeinse fonteinen. ■

Dit is het 38ste artikel in een serie waarin leden van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebedrijven, vertellen over bijzondere facetten van hun werk.

Programma van het 7de natuursteenplatform van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed op vrijdag 18 maart 2016 (locatie: Kantoor RCE, Smallepad 5, Amersfoort) Bijwonen van dit platform is gratis, graag wel van tevoren aanmelden via www.cultureelerfgoed.nl.

- 13.00-13.35 Ontvangst met een broodje, opening
- 13.35-14.05 Hendrik Tolboom, Natuursteenvisie
- 14.05-14.35 Adriaan van Rossem, Restauratie van de laat-middeleeuwse beelden uit de NH-kerk van Neede
- 14.35-14.50 Zeepkist
- 14.50-15.20 Pauze
- 15.20-15.50 Aafke van der Werf en Ron Waroux, Hoe Koninklijke Woudenberg in Rome verzeild raakte
- 15.50-16.20 Jan Willem Walraad, Verhoging consistorie Grote Kerk te Vlaardingen
- 16.20-16.50 Pier Terwen, De restauratie van Verhulst' epitaaf voor Burgemeester Van der Werf in de Hooglandse Kerk te Leiden
- 16.50-16.55 Afsluiting en inname leistenen platen voor de School of Heritage, dus heb je een letter gehakt? Neem deze mee, we zijn zeer benieuwd naar het totaalresultaat!
- 16.50-18.00 Borrel

Zoals u ziet, is er tijd ingepland voor de zogeheten 'zeepkist'. Op deze 'zeepkist' kunt u korte informatie delen met de bezoekers. Heeft u iets dat u wilt delen? Mail het naar cfk@live.nl o.v.v. zeepkist. Geef in de mail een uitleg met wie u bent, wat u wilt delen en waarom; dan neemt de organisatie contact met u op.